

KORD (137) *sb m*

kórd (13), kord (1) *OpecŻyw*. ◇ kord- (5), kórd- (1); kord- : kórd- *SarnStat* (2 : 1).

sg N kórd (5). ◇ *G* korda (35). ◇ *D* kordowi (1). ◇ *A* kórd (43). ◇ *I* kord(e)m (10). ◇ *pl N* kordy (5). ◇ *G* kord(o)w (15). ◇ *D* kord(o)m (1). ◇ *A* kordy (11). ◇ *I* kordy (7), kordami (2); -y *BielKron*, *BielSjem*; -ami *LatHar*; -y: -ami *CzechRozm* (1 : 1). ◇ *L* kordach (1), kordzi(e)ch (1) *CzechRozm* (1 : 1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w.*

Krótki miecz jednosieczny; także w ogóle miecz; prawdopodobnie też większy noż, zwłaszcza używany w pracach rzemieślniczych; gladius Calag, Cn; machaera Calep, Cn; parazonium Mącz; semispathium Calep; gladius ab una parte acutus, ligula, lingula Cn (137) : ZapWar 1518 nr 2235, 1520 nr 2254, 1523 nr 2296, [1536] nr 2519; iętlize po trzeba te⁸⁰, z głowy krew pułczaj (ale nie kordem) FalZioł V 49, IV 3c; Item v Venthuri na pyafkach vkradl kord Vinczenthemu krawczewy LibMal 1551/161v; kordem mańurkowym skrzyńke othworzil LibMal 1554/185, 1544/90v, 1545/100, 102, 103 [3 r.], 1547/128 (17); KwiatKsiąż Ov; Mącz 277b; vtopię Kórd w niem fwoy do iedlec. OrzQuin F2v; Prot C; BielSat C2v; iáko ten rycerz wietfzã flawę odnośi/ ktory fztukę telko kordá w ręku máiac/ ránnny/ y námdlony/ przez woýfko fie przebijie GórnDworz Aa2v; RejZwierc 83; BielSpr 49; Schoway kord twoy do połzew CzechRozm 227v; A czemuż Chrifus dopułczãł zá łobã Apořtołom z kordy chodzić. CzechRozm 234 marg, 234 [8 r.], 234v [6 r.], 236 [2 r.], 235v [2 r.], 236 [6 r.] (45); ModrzBaz 56; Calag 432b; gdy zyzby fãdowey wychodził pácholę co zá niem kord nořiło/ rzućiło mu go pod nogi GórnRozm L2; BielSjem 22; BielRozm 19; Calep 625b; OrzJan 29; LatHar 694, 719 [2 r.], 720, 729 [2 r.]; WujNT Matth 26/52, Ioann 18/10, 11; ZapMaz II Ł 96/266v.

W połączeniach szeregowych (7): *BielKron* 465; Ferrum aliquando pro gladio accipit, Miáfto mieczã/ kordá/ y yney żelázney bróni. Mącz 124d; áby nie śmiał przyeřdzãć [...] zbroynie/ y żadnémi inémi bróniami / okróm mieczã/ kórdã/ řzãble/ řzpady. *SarnStat* 858, 15, 495, 871, 932.

W charakterystycznych połączeniach: *kord laskowy; korda (kordow) cierpieć* (2), *obronić, poprawić, pozwalać, radzić się, zakazować; kupienie korda* (3), *sztuka; do korda przywięzować się* (4); *bronić się kordowi; kord dać, kupić (kupować)* (11), *mieć* (5), *nosić (noszący)* (3), *obrocić, odpasować, odrywać, odrzucać, otworzyć, pochować (schować)* (3), *uchwycić* (2), *ukraść* (5), *utopić, włożyć* (4), *wziąć* (4); *pod kord słać; kordem bić, bronić się, ciąć* (2), *dzielić, otworzyć, popisować się, puszczać, trafiać, uderzyć, zwojować; z kordem chodzić (chadzać)* (5), *iść (wynieść)* (2), *nie zgodzić się; o kordzie zabawiać się.*

Zwroty: »korda pomykać« (2): Powiedz mi w ktori řpořob korda pomykali Starzi Polacy/ kiedy řłow pańfkich řłuchali? *KochSat* B; *Prot* C2v.

»do korda porywać się, rzucić się, targnąć się« (1 : 1 : 1): *GórnDworz* O6; *CzechRozm* 238; Potym fię do kordow porywãia [ad ferrum deinde provocatur]. *ModrzBaz* 60v.

»do korda przyřć« (2): *RejZwierc* 134; Lekce ważył żorãwia: w tym fię on pokuři/ Ledwo do kordã przyřzedł/ żorãw go iuż duři. *KmitaSpit* B3v.

»kord wyřãć; korda dobyć, dostać« = *eximere gladium Vulg; cultellum extrahere, cultrum exserere JanStat* [szyk zmienny] (12; 9 : 1): wyięwřfy kord vderzył na Malkuřfa řługę biřkupięgo *OpecŻyw* 106; *LibMal* 1544/90v, 1545/ 102v; á ktoby przed Arcibiřkupem dobył kordã/ táki ma być karan winã 14

grzywien Arcybiskupowi *UstPraw* D4, D4; *BielKron* 309v; *RejZwierc* 274v; *ActReg* 50; *LatHar* 693, 708; *WujNT Matth* 26/51; *SarnStat* 495, 787, 932. Cf »miecz albo kord«.

Wyrażenie: »ostrzy kord« (1): Nie dbam ia by zbroie w podworzách mych brzmiały Albo oftre kordy lię błyskály *RybGęśli* B3v.

Szeregi: »miecz albo kord« [zawsze w zwrocie] = *gladius vel cultellus a. culter* *JanStat* [szyk 7 : 1] (8): iefli kto przed námi miecz álbo kórd wymie y kogo ráni/ przez łálki niech będzie karan *SarnStat* 22, 170, 515, 619 [2 r.], 647, 782, 787. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.].

»szabla, (i) kord« (2): Nie śli iuż do Genewy po ízábłe y kordy/ Chybábyś ty chćiał ciągnąć ná tátarłkie Ordy. *Prot Cv*; *BielSpr* 26. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.].

»kord, (to jest) tesak« (3): Item Brony tha tha [!] aby przy ízobye myely Naprzod drzewo, myecz a thefak tho ieft kord *MetrKor* 26/62v; *Calep* 625b, 966a.

Wyrażenie przyimkowe: »do korda« (4): *CzechRozm* 233v; *CzechEp* 94; Więc go przy defce/ by nie czuła hordá/ Cicho poładzi: á ten zás do kordá. *KochSz* B4.

~ *Szereg*: »do korda albo do kija« (1): gdy łługá obrus łplufka/ ábo niechcąc sklenicę łtłucze/ tho wnet do kordá álbo do kijá *RejZwierc* 77. ~